

Modernleşmemiz ve semboller

Yeni Sayak
114-3-47

● Rifat N. BALI

TÜRKİYE'nin son yirmi yıldık toplumsal yaşamının gündemdeki en çok tartışılan konulardan biri de modernleşme olmuştur. Aslında modernleşme bir "Doğu" ülkesi olma nedeniyle önce Tanzimat'a sonra Cumhuriyet ile birlikte Türk sosyal elitlerinin Türk toplumuna giydirmek istedikleri kıyafet olmuştur. Cumhuriyet döneminde bunun en bilinen örnekleri Cumhuriyet yasalarının hazırlanması sırasında örnek olarak Batı ülkelerindeki yasaların model olarak alınması ve Türk yasalarının da bu modeller üzerine inşa edilmiş olmasıdır.

Türk toplumsal yaşamı da özellikle son onbeş yıl zarfında modernleşme arzu ve ihtiyaçla çırpınmış ve Batılı görünmek, Batılı gibi yaşanmak, Batılı gibi düşünmek Türk toplumunun sosyal elitlerinin ve özellikle genç ve orta kuşak Türk bireyinin en büyük ideallerinden biri olmuştur. 1980'li yıllardan beri güvencesizce kadar Türk toplumunun macerasına bir giriz atıldığında göre çırpacak olan en önemli olgu bu modernleşme ihtirasının 1980'li yıllardan itibaren geçmiş göre kendini çok daha şiddetli bir şekilde tezahür etmiş olmasıdır.

Semboller alanında birey

Tüketim ekonomisinin bir doğal sonucu olarak, Batı ve özellikle Amerikan kültürünün fetişlerinin ve sembollerinin büyük bir yatahta benimsenmelerine oldu. Bu davranışın karşısına pek bilinen örnekleri Amerika'nın ve Batılı ülkelerin "shopping mall"lerinin Türk eşdeğeri olan alışveriş merkezleri/pasajları, hamburger

Müasar medeniyet olarak sadece Batı'yı, ve bu Batı'nın sadece ve sadece sembollerine dayalı bir toplum ve düşünce yapısını da kendisine model edinmiş olan bir Türk toplumunun ve gençliğinin görüntüde "modern", ancak gerçekte modernizme hiçbir ilgisi olmadığını söyleyebilir.

dükkanları, binaları ve markalı giysileri adı. Semboller alanında bireyin görünüşü de ayrı bir önem kazandı. Özellikle Türk toplumunun stereki kendisi İnan toplumuna benzerleşme, kendisi Batılı gibi gösterme gayretleri içinde olduğu bir ortamda ve "insai çağ" dediği Türkiye'de Batılı imaja uygun bir dış görünüş de önem kazandı. "beykallı, sakallı kesitlin, erkekler arasında öpünme kalıbını" gibi Türkiye'de nevi şahsına münhasır, en hafif deyimle garip karnajısalama yapıldığı görüldü. Semboller açısından Türkiye'de bu İnan ve "karnajısalama" yaşam tarzına bir tepki olarak da mübaharalar ve İslami değer yargılarına sahip erkekler arasında yaygınlaşan sakallı ve beykallı da bir fikir yapısını, bir kimliğin dışı varınımsa simgeleri oldu. Türk toplumunun ve özellikle sol ve liberal kesimdeki aydınların (teçleri) durumu kağıdından dolayı Türk toplumu ve onu teşkil eden bireyleri hiçbir şey yasarsa, tüketim bile bilince içine anırsalar olarak gösterildi, gereği Türk toplumunun yurtdışındaki bayraktarı da salt bu nedenle gazetelerin ekonomi sayfelerine ve köşe yazılarına stereki konu edildi ve hatta salt bu nedenle ticarete gösterdikleri bayraktarı dolaylı Türkler'in "Müslümanlar an Yahudiler" buline geldikleri tevhidare varlığı (Zülfü Livanelli, "Müslümanlar an Yahudiler",

Sabah, 27 Temmuz 1997). Semboller üzerine insai edilmiş bir karnajı ve düşünce ortamında İ.H.L.'ler için yapılmış olan bir gösteride Atatürk resmini göstericilere karşı tutan bir genç kız "cesur" olmakta, göstericiler kalak ve kıyafetleri nedeniyle "karnajısal çağ"ı temsil etmekte ve genç kız da

bir anda "gerici kalabalığa karşı koyan bir "Jan Dark" konumuna girmektedir. Sözkonusu genç kızın Levanten bir aileye mensup olması da hilelerini daha karmaşık yapmaktadır, bu kez genç kız aile kökleri nedeniyle "Batı'ya ve "karnajısal kültür"ü temsil eder konumuna girmektedir.

Tabu ve semboller bilimsel tartışmayı imkansız kıyor

Ancak bu kargaşada güden kaçan küçük bir ayrıntı var. Sözkonusu "cesur genç kız", "Türkiye ve Atatürk" konulu bir araştırma, tez ve/veya sergi hazırlanmaktadır. Herhangi bir tez veya araştırmanın sonucu hiçbir zaman araştırmaya başladığı an belli değildir, araştırma ilerledikçe, olgunlaştıkça ortaya çıkan belli olmayan bir sonuç çıkacaktır. Bu nedenle kendini ta başından beri "Atatürkçü" ilan eden, ve medyada adından bahsettiğimiz mahir olduğu görülen bir genç kızın yapacağı araştırmanın sonuçları ne denli nesnel olabilir? Maalesef tabuları ve sembollerin çizenim olduğu bir Türkiye'de ne Atatürkçü, ne Kemalist, ne seriat, ne de herhangi bir konu dayatılardan anarşiz, nesnel, bilimsel ve serişkandır bir şekilde tartışmaya açık değildir. Sembollerle dayanan bir toplumsal düşünce yapısında modernizmin yerleştiği söylemek imkansız olmaktadır. Zira modernizmin benzerinde gündüğü liberal ve tabularıdan kopmuş özgür düşünce ortamı Türkiye'de mevcut olmadığı gibi sembollerle dayanan bir modernizm, kültürel ve modernliği popülesimekte, büyülatılmakta, "modern" olmaktan anlaşılan sadece belli davranış ve giyim kıyafetleri

uyum sağlanarak olmaktadır. Halbuki semboller ve "insai" dayalı bir toplum güvencesizce yerine geçerken modernizmin baskılarından biri olan derinleşme araştırılmadık, derinleşme, özleyiş, bilgi ve beşer baskıları ve merkezleri gibi alanları geliştirilmeye önem verilmiş insanların dış kıyafetleri ve dış görünüşleriyle değil, salt düşünce yapılı ve bu fikir yapılarının dayandıkları kaynakların doğrulukları ve nesnellikleriyle ilgilenirse, Türkiye'nin düşünce dünyası modernizmden çok daha fazla faydalanabilecektir.

Ancak "müasar medeniyet" olarak sadece Batı'yı, ve bu İnan'ın sadece ve sadece sembollerine dayalı bir toplum ve düşünce yapısını da kendisine model edinmiş olan bir Türk toplumunun ve gençliğinin görünüşte "modern", ancak gerçekte modernizme hiçbir ilgisi, alikası olmaması söyleyebiliriz. Türk toplumunun modern olmasına, İnan'ya karşı yarımlanmış istenen ve istenilen McDonald's lokantaları, pasajları, Toyota arabaları, gülmeyen zarif bakımlı kızlar ve beykallı gençler yer alırlar ve Ege sahillerinin de arka planında görüldüğü renkli bir fotoğraf görüntüsü yerine, konuşmasında, gazetede okuruna, sokakları insana ve yurttaşına karşı yaklaşımındaki peşin yargıları ve tıygar davranışlarıyla ölçülmektedir. Bu da ancak kültür ve araştırma düzeylerinin bugünkü bulundukları noktalarından çok daha ileri götürülmesi ve modernizmin ilk meşhalelerinden biri olan zihinsel ve toplumsal tabularıdan sıyrılıp, bireyin düşünce "öteki" gibi bakılmadığı, peşin yargılardan ve şiddetlere ve önyer bir fikir ortamında anarşiz özgür düşünce ortamında ulaşmakta mümkün olacaktır.